

ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПРОБЛЕМАТИКА

Сьогодні ми живемо в часи швидких змін. Звісно ж змінюються і взаємовідносини між чоловіками та жінками в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Утвердження гендерної рівності — важливий напрямок в Україні за останні роки. Це питання проходить крізь історію та всі проблеми сьогодення і є актуальним в житті кожного з нас.

Витоки соціальної дискримінації потрібно шукати ще в стародавні часи. Вже тоді вчені та політики прикривали нерівноправне положення жінки в суспільстві дискусіями про те, чи є жінка людиною і чи має вона душу. Погляд на жінку як неповноцінну істоту знайшов своє відображення в теологічних і філософських працях стародавнього світу. Так, наприклад, Сократ говорив: "Три речі можна вважати щастям: що ти не дика тварина, що ти грек, а не варвар, і що ти чоловік, а не жінка" [1, с. 30]. З часів Сократа вже пройшло два з половиною тисячоліття але дана проблема не втратила свою актуальність. Це, зокрема, підтверджує і прийняття світовою спільнотою певних нормативних документів, що мають на меті зрівняння чоловіків та жінок у можливостях.

На суспільному рівні декларовані права та можливості особистості, незалежно від статі, реально не дотримуються. Упереджене ставлення й гендерна дискримінація продовжують відтворюватися. Жінки та чоловіки, як члени суспільства загалом, мають неоднаковий доступ до соціальних статусів, ресурсів, привілеїв, престижу. Сучасне становище чоловіків і жінок у суспільстві усе ж таки відображає сформовані у минулому гендерні стереотипи. Підґрунтям для такого висновку є стан гендерних відносин в економічній, соціальній, правовій та політичній сферах українського суспільства, а також стан громадської свідомості, де досі успішно відтворюється низка глибоко вкорінених гендерних стереотипів, що жінки більш суб'єктивно відносяться до вирішення тих чи інших питань.

Інтеграція української держави у світове співтовариство вимагає переосмислення місця і ролі жінок у суспільстві, їх рівноправну участь у всіх сферах життєдіяльності та, зокрема – в політиці і державотворенні. Це, зокрема підтверджує і прийняттям світовою спільнотою певних нормативних документів, що мають на меті зрівняння чоловіків та жінок у можливостях. Так, іще у 1946 р. було створено Комісію ООН для спостереження за положенням жінок і сприяння реалізації їх прав. 1975 рік було проголошено міжнародним роком жінки.

У 1979 році Генеральною Асамблеєю ООН було прийнято Конвенцію №11 «Про ліквідацію всіх форм дискримінації відносно жінок». Україна ратифікувала дану Конвенцію в 1980 р. [2]. У ній викладаються принципи про

права жінок, що застосовні до всіх жінок у всіх галузях. Основоположною правовою нормою Конвенції є заборона усіх форм дискримінації щодо жінок. Положення, які містяться у статтях Конвенції, є орієнтирами для усіх держав.

У ст. 1 Конвенції зазначається, що поняття "дискримінація щодо жінок" означає будь-яке розрізнення, виняток або обмеження за ознакою статі, спрямовані на ослаблення чи зведення нанівець визнання, користування або здійснення жінками, незалежно від їхнього сімейного стану, на основі рівноправності чоловіків і жінок, прав людини та основних свобод у політичній, економічній, соціальній, культурній, громадській або будь-якій іншій галузі [2].

В більшості європейських державах починаючи з 1970-х років були прийняті національні спеціальні закони з цього питання. Зокрема, низку нормативно-правових актів, що урівняли у правах і можливостях чоловіка і жінку, було прийнято у Швеції, Данії, Норвегії, Фінляндії, Франції, Німеччині та інших країнах.

Законодавство ЄС щодо заборони гендерної дискримінації є одним із найбільш розвинутих у сфері трудового та соціального права ЄС. Зокрема, у трудовій сфері ЄС принцип рівності реалізується трьома блоками норм: перший стосується забезпечення недискримінації за ознаками расового і етнічного походження, другий - за ознаками релігії і переконань, інвалідності, віку, сексуальної орієнтації - в трудових і тісно пов'язаних з ними відносинах, третій стосується забезпечення рівноправності між чоловіками та жінками у професійній сфері [3].

Практика ЄСПЛ говорить, що право на однакове ставлення є одним із основних прав людини. ЄСПЛ окреслив рівність чоловіків і жінок як тотальну, абсолютну рівність. Кожна Директива ЄС підлягає застосуванню з урахуванням практики її застосування виробленої на рівні Суду Ради Європи.

У руслі цих процесів намагається рухатись й Україна. Зокрема, протягом 1999 — 2005 років до Верховної Ради України в порядку законодавчої ініціативи було подано шість законопроектів з гендерної рівності. Поява на політичній арені України жінки-лідера фактично вперше сталася 14 квітня 1998 р., коли парламент України обрав Ніну Карпачову Уповноваженим Верховної Ради з прав людини [4]. Президентські вибори останніх років продемонстрували участь жінок-претендентів на посаду президента України — Наталія Вітренко, Юлія Тимошенко. Згідно до указу Президента України від 15 грудня 1999 р. "Про склад Кабінету Міністрів України" до нового складу увійшли дві жінки [5]. Віце-прем'єр-міністром була Юлія Тимошенко, яка впродовж лютого - вересня 2005 р. також займала посаду прем'єр-міністра України. У сьогоднішньому складі парламенту 47 жінок, що складає 11,1% від загального складу. Для порівняння, у Верховній Раді попереднього скликання було 9,9% жінок (44 особи), а у Верховній Раді України першого скликання — лише 2,3% (11 осіб).

На місцевому рівні ситуація більш оптимістична. Статистичні дані свідчать, що чим нижчий рівень органів місцевого самоврядування, тим вони доступніші для жінок.

Однак, не зважаючи на суттєві зміни у гендерній політиці нашої держави,

непоодинокі випадки коли на позицію жінок не звертають належної уваги, не допускають на певні керівні посади мотивуючи це старим лозунгом – «Не жіноче це діло».

Підсумовуючи вищезазначене, можна сказати, що питання гендерної рівності є вкрай актуальним для України. Для побудови ефективної системи протидії дискримінації доцільно проводити інформування суспільства, проводити тренінги серед роботодавців з питань забезпечення гендерної рівності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Тендерний підхід: історія, культура, суспільство / ред. Л. Гентош. — Львів: ВНТЛ-Класика, 2003.
2. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. Редакція від 06.10.1999 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_207
3. Дарморіс О.М., Поняття та основні принципи трудового права ЄС Держава і право. — 2009. — Вип. 45. С. 378 .
4. Перший український Омбудсман — Ніна Іванівна Карпачова // Офіційний сайт Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www1.ombudsman.gov.ua/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=19&Itemid=30
5. Указ Президента України про склад Кабінету Міністрів України від 15.12.1996 № 1574/99 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1574/99>